

Sygn. akt I PK 167/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa J. G.

przeciwko Powiatowemu Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w S.

o odszkodowanie za niezgodne z prawem odwołanie z funkcji dyrektora,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 lutego 2015 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w T.

z dnia 23 stycznia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 23 stycznia 2014 r. oddalił apelację strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 10 października 2013 r., którym zasądzone od pozwanego Powiatowego Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w S. na rzecz powoda J. G. kwotę 14.200,38 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem odwołanie go ze stanowiska dyrektora Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w S.

Sąd odwoławczy zaakceptował ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd pierwszej instancji, zgodnie z którymi powód był zatrudniony w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w S. od 1 września 1996 r. jako nauczyciel przedmiotów zawodowych. Zarząd Powiatu D. uchwałą nr 997/10 z dnia 4 maja 2010 r. powierzył mu stanowisko dyrektora tego Zespołu na okres od 1 czerwca 2010 r. do 31 sierpnia 2014 r. Uchwałą nr XX/257/2013 z dnia 27 lutego 2013 r. Rada Powiatu D. rozwiązała Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w S. z dniem 31 sierpnia 2013 r., a uchwałą nr XX/258/2013 z dnia 27 lutego 2013 r. utworzyła z dniem 1 września 2013 r. centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego pod nazwą Powiatowe Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w S., w skład którego weszły: Ośrodek Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego w S., Liceum Ogólnokształcące w S., Technikum w S. i Zasadnicza Szkoła Zawodowa w S. Jednocześnie Rada Powiatu zdecydowała, że po pierwsze, szkoły wchodzące w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych wejdą z dniem 1 września 2013 r. w skład Powiatowego Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w S., po drugie, pracownicy Zespołu Szkół staną się z dniem 1 września 2013 r. pracownikami Powiatowego Centrum i po trzecie, majątek Zespołu Szkół zostanie przeznaczony na wyposażenie Powiatowego Centrum.

W dniu 20 maja 2013 r. zarząd Powiatu D. zwrócił się do M. Kuratora Oświaty o wydanie opinii w sprawie odwołania powoda ze stanowiska dyrektora Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych z powołaniem się na szczególnie uzasadniony przypadek, którym była likwidacja stanowiska dyrektora w tym Zespole z dniem 1 września 2013 r. w związku z rozwiązaniem z dniem 31 sierpnia 2013 r. Zespołu Szkół i połączeniem z dniem 1 września 2013 r. istniejących szkół z nowo utworzoną placówką – Ośrodkiem Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego w S.

– w jedno centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego pod nazwą Powiatowe Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w S.. M. Kurator Oświaty w dniu 24 maja 2013 r. pozytywnie zaopiniował zamiar odwołania powoda ze stanowiska dyrektora Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych bez wypowiedzenia. Uchwałą nr 795/2013 z dnia 29 maja 2013 r. zarząd Powiatu D. odwołał J. G. ze stanowiska dyrektora Zespołu Szkół z dniem 31 sierpnia 2013 r. bez wypowiedzenia. Jako przyczynę odwołania wskazano rozwiązanie z tą datą Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych i połączenie z dniem 1 września 2013 r. szkół wchodzących w skład tego Zespołu z nowo utworzonym Ośrodkiem Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego w S. w jedno Centrum Edukacji i Kompetencji Zawodowych w S. Powód otrzymał informację o odwołaniu go ze stanowiska wraz z uchwałą nr 795/2013 w dniu 7 czerwca 2013 r.

Sąd drugiej instancji zaaprobował też ocenę prawną tego stanu faktycznego, dokonaną przez Sąd Rejonowy, podnosząc że zgodnie z art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), organ, który powierzył nauczycielowi stanowisko kierownicze w szkole lub placówce może odwołać nauczyciela ze stanowiska kierowniczego w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia w przypadkach szczególnie uzasadnionych, po zasięgnięciu opinii kuratora oświaty. Przypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w tym przepisie, utożsamiany jest w orzecznictwie zasadniczo z zagrożeniem interesu publicznego. Oznacza to, że organ odwołujący dyrektora szkoły ze stanowiska obowiązany jest udowodnić, że dalsze kierowanie przez niego placówką jest niemożliwe właśnie ze względu na zagrożenie interesu publicznego. Z pojęcia przypadków szczególnie uzasadnionych należy więc wyłączyć sytuacje wynikające, jak w niniejszej sprawie, ze zmian organizacyjnych. Skoro powód nie dopuścił się naruszenia prawa, „w szczególności naruszenia prawa na tyle istotnego, aby nie pozwalało mu ono na dalsze wykonywanie powierzonych obowiązków i stanowiło jednocześnie zagrożenie interesu publicznego czy możliwość destabilizacji funkcjonowania szkoły”, to nie ma podstaw do przyjęcia, że wobec likwidacji stanowiska pracy powoda podjęcie uchwały o odwołaniu go z zajmowanego stanowiska było konieczne i że odwołanie to wywołała przyczyna o charakterze obiektywnym. Okoliczności faktyczne

niniejszej sprawy sprzeciwiają się więc uznaniu, że zaistniał przypadek szczególnie uzasadniony, umożliwiający odwołanie powoda ze stanowiska dyrektora Zespołu Szkół bez wypowiedzenia w trybie art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, jak prawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji. Zdaniem Sądu Okręgowego, za trafne należało też uznać spostrzeżenie Sądu Rejonowego, że nic nie stało na przeszkodzie temu, aby w miejsce „konstrukcji zastosowanej w uchwałach nr XX/257/2013 i XX/258/2013 dokonać utworzenia Ośrodka Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego w S. i włączenia go do Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w S.” Strona pozwana nie przedstawiła żadnego dowodu, z którego wynikałoby, że stworzenie nowego zespołu było nieodzowne i to już w roku szkolnym 2013/2014, a nie po zakończeniu tego roku szkolnego, co zbiegałoby się w czasie z końcem kadencji powoda na stanowisku dyrektora. Dodatkowo Sąd odwoławczy podkreślił, że zastosowanie trybu odwołania dyrektora szkoły bez wypowiedzenia jako trybu nadzwyczajnego powinno przebiegać w relatywnie krótkim przedziale czasowym od momentu wystąpienia okoliczności mających uzasadniać ich kwalifikację jako przypadku szczególnie uzasadnionego. Tymczasem „w niniejszej sprawie mamy zaś do czynienia z takimi faktami, że już w lutym 2013 r. wszystkie organy wiedziały, co będzie się działo 31 sierpnia 2013 r. i 1 września 2013 r. (...). Samego powoda nie poinformowano jednak o konieczności odwołania go z zajmowanego stanowiska w trybie natychmiastowym po utworzeniu nowego podmiotu”.

W konsekwencji Sąd drugiej instancji uznał za prawidłowe stanowisko Sądu Rejonowego, że odwołanie powoda ze stanowiska naruszało obowiązujące przepisy (art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty), a tym samym jego powództwo o zasądzenie odszkodowania podlegało uwzględnieniu.

Strona pozwana wywiodła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, przez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że likwidacja stanowiska pracy nie stanowi szczególnie uzasadnionego przypadku, umożliwiającego odwołanie dyrektora szkoły w trakcie roku szkolnego bez wypowiedzenia.

Opierając skargę na takiej podstawie, strona pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz rozstrzygnięcie o

kosztach postępowania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej strona skarżąca podniosła, że w jej ocenie, nie ma podstaw, aby z pojęcia „szczególnie uzasadniony przypadek” zawartego w art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty wyłączyć sytuacje wynikające ze zmian organizacyjnych, zwłaszcza że taki pogląd wynika również z orzecznictwa. W uzasadnieniu wyroku z dnia 10 kwietnia 2013 r., II PK 284/12, Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, między innymi, że z wykładni językowej art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty nie wynika, aby te „szczególnie uzasadnione przypadki” musiały leżeć po stronie dyrektora szkoły. Z kolei w wyroku z dnia 26 lutego 2013 r., II SA/Po 929/12, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu wskazał, że likwidację bądź przekształcenie szkoły można uznać za przypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty. Zdaniem strony pozwanej, przyjęcie wykładni tego przepisu zaprezentowanej przez Sąd Okręgowy oznaczałoby w praktyce wyłączenie możliwości przeprowadzania zmian organizacyjnych przez organ prowadzący w trakcie kadencji dyrektora szkoły. Jeżeli bowiem taka zmiana wiązałaby się z koniecznością odwołania dyrektora szkoły, to organ prowadzący zawsze narażony byłby na zarzut naruszenia art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty. Sytuację powoda można porównać do sytuacji pracownika, któremu wypowiedziano umowę o pracę ze względu na likwidację stanowiska pracy. W takich przypadkach ocenie sądu nie podlega zaś zasadność zmian organizacyjnych dokonywanych przez pracodawcę. Z całą pewnością przyczyna odwołania powoda ze stanowiska miała charakter obiektywny, skoro następstwem likwidacji Zespołu Szkół była likwidacja stanowiska przez niego zajmowanego. Bez znaczenia pozostaje przy tym wiedza lub brak wiedzy po stronie powoda co do konieczności odwołania go w zaistniałej sytuacji ze stanowiska. Dodatkowo, odwołanie powoda nie nastąpiło ze skutkiem natychmiastowym, bo powziął o tym wiadomość już w początku czerwca 2013 r., a data odwołania została skorelowana z dniem rozwiązania Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych, co nastąpiło 31 sierpnia 2013 r.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od strony pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony pozwanej opiera się na uzasadnionej podstawie.

Wbrew wywodom Sądu Okręgowego, wskazany w art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty przypadek szczególnie uzasadniony nie może być bowiem utożsamiany wyłącznie z sytuacjami, które pozwalają „na zastosowanie trybu porównywalnego do dyscyplinarnego zwolnienia pracownika” z tego względu, że dalsze kierowanie placówką oświatową przez daną osobę „jest niemożliwe ze względu na zagrożenie interesu publicznego”. Okoliczność, że powołany przepis przewiduje możliwość pozbawienia nauczyciela funkcji kierowniczej bez wypowiedzenia nie oznacza, że przyczyny odwołania z funkcji winny być tożsame z przyczynami pozwalającymi na rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie. Nie wynika to wszak z treści całego powołanego przepisu, skoro wśród okoliczności uzasadniających odwołanie z funkcji kierowniczej bez wypowiedzenia art. 38 ustawy o systemie oświaty przewiduje w ust. 1 pkt 1 lit. b ustalenie negatywnej oceny pracy lub negatywnej oceny wykonywania zadań wymienionych w art. 34a ust. 2. Ten ostatni przepis stanowi natomiast, że organ prowadzący szkołę lub placówkę sprawuje nadzór nad jej działalnością w zakresie spraw finansowych i administracyjnych, z uwzględnieniem odrębnych przepisów. W zakresie wymienionym w ust. 1 nadzorowi podlega w szczególności: 1) prawidłowość dysponowania przyznanymi szkole lub placówce środkami budżetowymi oraz pozyskanymi przez szkołę lub placówkę środkami pochodzącymi z innych źródeł, a także gospodarowania mieniem; 2) przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników i uczniów; 3) przestrzeganie przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły i placówki. Niewątpliwie w art. 38 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy wskazano zatem takie przyczyny odwołania, które muszą być zawinione przez dyrektora szkoły. Z kolei w pkt 2 powołany przepis przewiduje możliwość odwołania z funkcji kierowniczej także bez

wypowiedzenia w czasie roku szkolnego, ale w przypadkach szczególnie uzasadnionych, po zasięgnięciu opinii kuratora oświaty. Zestawienie treści tych dwóch przepisów uzasadnia wnioski, że zamiarem ustawodawcy było przyznanie właściwemu organowi uprawnienia do odwołania dyrektora szkoły z pełnionej funkcji także w innych przypadkach niż zawinione działania lub zaniechania tego dyrektora. Zasadność tego wniosku potwierdza przewidziana we wskazanym przepisie konieczność uzyskania opinii właściwego kuratora oświaty. Taka regulacja zapewnia bowiem wpływ niezależnego od władz gminnych organu na decyzję w tym przedmiocie i tym samym kontrolę prawidłowego stosowania przepisu odwołującego się do sytuacji wyjątkowych, a także zabezpiecza przed pochopnym korzystaniem z tego rozwiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2008 r., III PK 69/07, OSNP 2009 nr 9 -10, poz.117).

Zarówno w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmuje się, że uchwała zarządu gminy o odwołaniu dyrektora szkoły w oparciu o art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty powinna zawierać odpowiednie uzasadnienie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 1997 r., III RN 3/97, OSNAPiUS 1997 nr 19, poz. 369 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2003 r., I PK 103/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 371), jako że zakres swobody organu gminy przy odwołaniu nauczyciela ze stanowiska dyrektora szkoły jest ograniczony przepisami prawa oświatowego, a sfera uznania tego organu jest co prawda znaczna, ale niepełna, bo musi on uwzględniać między innymi ograniczenia wyraźnie ustanowione w art. 38 ustawy o systemie oświaty. Przepis ten - jako stwarzający gwarancje dla stabilności stosunku zatrudnienia nauczycieli - musi być zarówno przez organy decydujące, jak i przez organy nadzorujące, a także sprawujące kontrolę legalności decyzji podejmowanych w tym zakresie (także przez sąd pracy), traktowany ze szczególną uwagą. Jeśli bowiem ustawodawca stwarza dla pewnych wyraźnie określonych grup pracowników (w tym przypadku nauczycieli) szczególne i dosyć rygorystyczne gwarancje, to rzeczą organów kontroli prawnej jest dołożenie wszelkich starań, by gwarancje te stały się rzeczywiście funkcjonujące w praktyce. W wyroku z dnia 19 lutego 1997 r., III RN 3/97, Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty przewiduje możliwość odwołania nauczyciela w przypadkach

szczególnie uzasadnionych, co oznacza, że zarówno ocena, jak i uznanie organu, który powierzył nauczycielowi stanowisko kierownicze, a następnie odwołuje go z tego stanowiska, nie mogą mieć charakteru dowolnego lub arbitralnego, lecz powinny być dokładnie i szczegółowo wywiedzione oraz uargumentowane w uzasadnieniu podjętej decyzji (uchwały), zaś ów wywód i argumentacja powinny podlegać wnikliwej kontroli zarówno organów nadzoru, jak i sądu. Oznacza to, że zawarty w art. 38 ust. 1 pkt 2 zwrot „przypadki szczególnie uzasadnione” zawęża stosowanie tego przepisu do sytuacji wyjątkowych, tj. takich, w których dalsze kierowanie daną placówką przez dyrektora stanowi istotne zagrożenie dla osiągnięcia jej celów, albo jest niemożliwe z jakichś innych obiektywnych względów, czyli że odwołanie w tym trybie mogą uzasadniać okoliczności zarówno zawinione przez dyrektora szkoły, jak i od niego niezależne, byle obiektywnie uniemożliwiały dalsze pełnienie tej funkcji. Uzasadnioną przyczyną odwołania dyrektora szkoły może być więc reorganizacja tej placówki, z którą związane jest zmniejszenie liczby stanowisk kierowniczych w związku z częściową likwidacją lub przekształceniem organizacyjnym szkoły (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., II PK 284/12, LEX nr 1555489). Tym bardziej za przypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty uznać należy całkowitą likwidację szkoły (placówki), którą kieruje dana osoba. Należy bowiem zgodzić się ze stanowiskiem Naczelnego Sądu Administracyjnego, który oddalając wyrokiem z dnia 14 października 2014 r., I OSK 1452/14, skargę kasacyjną J. G. od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w K. z dnia 25 lutego 2014 r., którym oddalono jego skargę na uchwałę Samorządu Powiatu D. o odwołaniu go ze stanowiska, wskazał, że przepisy ustawy o systemie oświaty, przewidując możliwość likwidacji czy przekształcenia szkoły lub placówki, nie zawierają regulacji odnoszących się do dalszego zajmowania stanowiska przez dyrektora tej szkoły czy placówki. Nie budzi zaś wątpliwości, że podjęcie aktu o likwidacji szkoły (placówki) wymusza konieczność pozbawienia nauczyciela tej funkcji kierowniczej. Poza art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty nie ma żadnego innego przepisu prawa, który umożliwiłby organowi, który powierzył nauczycielowi stanowisko kierownicze w szkole (placówce), odwołanie go z tego stanowiska w związku z likwidacją szkoły

(placówki), którą kieruje. Stąd likwidację szkoły lub placówki należy uznać za szczególnie uzasadniony przypadek, który stanowi uzasadnioną przyczynę odwołania dyrektora szkoły (placówki) w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia, w myśl art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, z tego względu, że nie istnieje już jednostka, w której mógłby pełnić dalej swoją funkcję. Jest to jedynie przypadek niezależny od dyrektora i niezawiniony przez niego, co jednak nie odbiera mu charakteru „szczególnie uzasadnionego”.

Rację ma przy tym strona skarżąca, że dla takiej oceny likwidacji Zespołu Szkół jako przypadku szczególnie uzasadnionego umożliwiającego odwołanie powoda ze stanowiska jego dyrektora w rozumieniu art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty bez znaczenia pozostaje to, czy powód miał świadomość konieczności pozbawienia go tej funkcji. Podobnie nie ma żadnego wpływu na zgodność z prawem aktu odwołującego powoda ze stanowiska okoliczność, że dzielił go okres około dwóch miesięcy od podjęcia uchwały o likwidacji placówki, którą powód kierował. Jak trafnie podniosła strona skarżąca, do uprawnień sądu pracy nie należy też kontrola działań organizacyjnych i ekonomicznych pracodawcy co do ich zasadności, racjonalności, czy też konieczności (por. np. tezę IX uchwały pełnego składu Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 czerwca 1985 r., III PZP 10/85, wytyczne dotyczące wykładni art. 45 Kodeksu pracy i praktyki sądowej stosowania tego przepisu w zakresie zasadności wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, OSNCP 1985 nr 11, poz. 164, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1997 r., I PKN 401/97, OSNAPIUS 1999 nr 18, poz. 577, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2005 r., II PK 208/04, LEX nr 603763, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2006 r., I PK 50/06, Prawo Pracy 2006 nr 12), wobec czego o niezgodności z prawem odwołania powoda ze stanowiska nie może w żadnym razie świadczyć to, że strona pozwana mogła, jak to określił Sąd odwoławczy, zamiast „konstrukcji zastosowanej w uchwałach nr XX/257/2013 i XX/258/2013 dokonać utworzenia Ośrodka Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego w S. i włączenia go do Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w S.” Sposób przeprowadzenia zmian organizacyjnych należy bowiem do wyłącznych kompetencji organu mającego uprawnienia do ich dokonania, a ocenie sądu pracy podlega tylko to, czy zmiany te miały charakter

rzeczywisty i czy uzasadniały czynności dokonane przez pracodawcę w odniesieniu do stosunku pracy danej osoby. W okolicznościach faktycznych sprawy nie budzi wątpliwości, że Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, którym kierował powód, został zlikwidowany, a że z przyczyn wskazanych wyżej, tę likwidację uznać należało za szczególnie uzasadniony przypadek umożliwiający odwołanie powoda ze stanowiska dyrektora w rozumieniu art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, kasacyjny zarzut naruszenia tego przepisu podlegał uwzględnieniu.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c.).